

627

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

JAINA DHARMA PRAKASHA.

પુસ્તક ૮ મું. શ્રાવણ સુદ ૧૫ સંવત ૧૯૪૮ અંક. ૫ મે

શાર્દૂલવિક્રીડિત.

કૃત્વાર્હત્પદપૂજનં યતિજનં નત્વા વિદિત્વાગમં ।
હિત્વા સંગમધર્મકર્મઠધિયાં પાત્રેષુ દત્વા ધનં ॥
ગત્વા પદ્ધતિમુત્તમક્રમજુષાં જિત્વાંતરાશ્રિજં ।
સાત્ત્વા પંચનમસ્ક્રિયાં કુરુ કરક્રોડસ્થમિદ્દુસુખં ॥૧॥

પ્રગટકર્તા.

શ્રી જૈનધર્મપ્રસારક સભા
ભાવનગર.

અમદાવાદમાં—“એંગ્લો વર્નાક્યુલર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં”

નથુભાઈ રતનચંદ્ર મારફતીયાએ છાપી પ્રસિદ્ધ કર્યું

શક ૧૮૧૪. સન ૧૮૯૨

મૂલ્ય વર્ષ ૧ નો રૂ. ૩૧) અગાઉથી પોસ્ટેજ રૂ. ૩-૦-૦ મૂલ્ય.

છુટક અંક એકના રૂ. ૨-૦-૦

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પૃષ્ઠ
૧ વિવેક (પદ)	૬૫
૨ પ્રમાદિપણું.	૬૬
૩ માયા (શ્રી મહીનાથ ચરિત્ર).	૬૯
૪ સંબોધસત્તરી (જયણા).	૭૨
૫ મનુષ્ય જન્મ.	૭૬

ચોપાનીયું રખડતું મુકીને આશાતના કરવી નહીં.

ગ્રાહકોને ભેટ.

શ્રી નલદસચંતો ચરિત્ર.

જે જે ગ્રાહકોએ લવાજમ મોકલાવેલ છે તેમાં ભેટની છુ-
કના પોસ્ટેજનો અરથો આનો વધારે મોકલનારને ભેટ મોકલા-
વેલ છે. બાકીના ગ્રાહકોએ અરથો આનો મોકલી છુક મંગા-
વી લેવી સાથે નવા વર્ષનું લવાજમ મોકલશે તો અનુકુળ પડશે.

લવાજમ મોકલવાના આજમુ ગ્રાહકોને હજુ પણ ભેટની
છુકનો લાભ લેવો હોય તો ઘડેલા લવાજમ સાથે નવા વર્ષનું
લવાજમ અને ભેટની છુકની પોસ્ટેજનો અરથો આનો મોકલા-
વવો એટલે તેમને ભેટ મોકલાવશું.

પુસ્તકોની પહેચ.

મોક્ષમાઠા અને માવનાવોધ—શા. કચરાભાઇ ગોપાળદાસ
શ્રી અમદાવાદ નિવાસી તરફથી ભેટ દાખલ મળી છે તે સ્વીકા-
રીએ છીએ. કીંમત રૂ ૧) અને રૂ ૦૮ છે. ઠેકાણું અનાયુતાન્ની
પોળમાં પડીપોળમાંથી મળશે. અને છુક સંપૂર્ણ રીતે વાંચવા
ચોગ્ય છે. અમારી પાસેથી પણ મળશે.

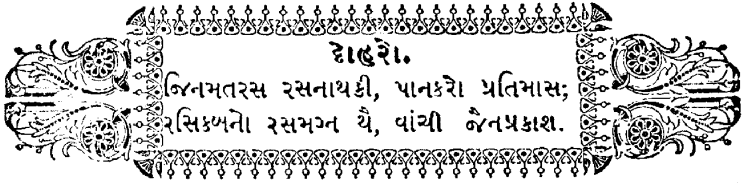
૧ મોક્ષ માઠા ૨ વૈરાગ્ય શતક ૩ નિત્યનિયમરી પોથી ૪ ઓ-

ગળપચાસ માંગા—એ ચાર છુક શા. બાલાભાઇ હગનલાલ
અમદાવાદ નિવાસી તરફથી ભેટ દાખલ મળી છે તે સ્વીકારીએ
છીએ. મોક્ષમાળાની છુકનું ઉપયોગીપણું બતાવનાર હેડબોલ
તેમના તરફથીજ આ અંકમાં વેંચવામાં આવેલ છે. તેથી એ
બાબતમાં વિશેષ વિવેચન લખવાની જરૂર નથી. કીંમત એક
રૂપીયો છે. એ છુક અમદાવાદમાં કીકાભટ્ટની પોળમાં તેમની
પાસેથી તથા ભાવનગરમાં અમારી પાસેથી પણ મળશે. બેઠ-
એ તેણે મંગાવી લેવી. છુક વાંચવાથી ફાયદો કરે તેવી છે.

અને જણ તરફથી મળેલી મોક્ષમાળાની છુક એકજ ભતની છે.

શ્રી જૈનધર્મપ્રકાશ.

JAINA DHARMA PRAKASHA.

પુસ્તક ૮ મું. શક ૧૮૧૪ આવણી શુદ્ધિ ૧૫ સંવત ૧૯૪૮ અંક ૫ મો.

વિવેક.

(રાગ મલ્હાર.)

વનગર વીરા રે વધામણિ, કહેને ક્યાં થકી આલ્યો; એ રાહને

વિવેક વધારો સૌ પ્રીતથી, જશ પામશે જગમાં;
અધિક ઇજતથી આપશે, વેગે વધશે વગમાં. વિવેક ૧

વિવિધ વિદ્યા ભણે ભાવથી, શાસ્ત્ર બહુ મન ધારે;
હુતર હાય કરે ઘણાં, વિના વિવેક તે હારે. વિવેક ૨

હૃદય ભૂમિમાં જે વાવશે, વિદ્યા વૃક્ષજ ૧આર;
વિવેક ૨વારિએ જે સિંચશે, થાશે સફલ તે સાર. વિવેક ૩

લક્ષ્મી વરી પ્રેમે સંપત્તે, વિદ્યા વરી છે વિનયને;
કીર્તિ વરી છે વિવેકને, જીવો જગતમાં ૩નયને. વિવેક ૪

દોષ હશે કદી આપમાં, પણ વિવેક જે મનમાં;
જેમ કલંક ચંદ્ર કીર્ણમાં, તેમ લય થાય ક્ષણમાં. વિવેક ૫

મણિ મુક્તાફલ રતના, આભૂષણ અંગ ધરશે;

૧ સુંદર. ૨ પાણી. ૩ નેત્ર.

૬૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

વિવેક વિભૂષણ નહીં ધરો, બાર અંગને કરશે.	વિવેક ૬
બક ^૧ હંસ વર્ણ શ્વેત ^૨ છે, બન્ને સરોવર વસતા;	
વપમ-જળ બેદ વિવેકથી, રાજપદ હંસ ભજતા.	વિવેક ૭
વિવેકથી વિદ્યા ખીલશે, વિદ્યાએ તત્વ ધરશે;	
*નર્મદ તત્વના બોધથી, જ્ઞાની થઈ કર્મ દરશે.	વિવેક ૮

પ્રમાણિકપણું.

વ્યવહાર નિતિના જાણુ અને ધર્મની શ્રદ્ધાવાળા દરેક મનુષ્યોએ પ્રમાણિક રહેવાની ખાસ જરૂર છે. જેઓ પ્રમાણીક નથી તેઓ નીતિવાન પણ નથી અને ધર્મીષ્ટ પણ નથી એમ સમજવું. ઉપરથી નિતિવાનનું ડાળ રાખવું અને અંદરથી અનેક પ્રકારના પ્રપંચો કરવા, છળકપટ ચલાવવું, વ્યાજબી બાબતમાં અથવા દેવા લેણામાં વાંધો પાડવો, છતી શક્તિએ કોઇનું લેણું આપવું નહીં, ગરીબ રાંડીરાંડો જેમણે આજીવીકાને માટે આખી જીંદગાનીનું સાધન વિશ્વાસવડે સોંપેલ હોય તેને છતી શક્તિએ રોવરાવવી અને ખીજ પણ અનેક અધીત કૃત્યો કરવાં તે એવા મનુષ્યોને કોઈ પણ રીતે ધીર નથી. એમ કરવાથી પ્રાંતે તેઓ નિતિવાન કે ધર્મીષ્ટ ગણાતા નથી અને ઊલટા નિતિને અને ધર્મને લજવાવે છે. લોકો કહે છે કે જુઓ આ નિતિવાળા! જુઓ આ ધર્મીષ્ટ! જુઓ આ સાધર્મી! કદી પોતાની વાત વ્યાજબી હોય તો પણ બ્યારે આવી નિંદા થતી હોય ત્યારે તેવી લોક નિંદાના નિવારણની ખાતર પોતે તુકશાની સહન કરવી જેમણે તો બ્યારે પોતાની વાત વ્યાજબી ન હોય-પોતાનું મન પણ વ્યાજબી નથી એમ સાક્ષી પૂરતું હોય ત્યારે પછી ફક્ત દ્રવ્યના લોભમાં પરવશ થઈને નિતિની કે ધર્મની નિંદા કરાવવી એ સમજી મનુષ્યનું કર્તવ્ય નથી તેઓએ તો જેમ અને તેમ વિશેષ પ્રકારે પ્રમાણિક રહેવાની જરૂર છે વળી કદી પ્રપંચ કરીને આ ભવમાં તો કોઈનું દેવું ન આપીએ તો પણ આવતા ભવને વિશે પણ દોષ વિના છુટકો થતો નથી. એમ શાસ્ત્રકારોએ કહેલું છે. આ સંબંધમાં શ્રી દૃષ્ટાંત શતક ગ્રંથમાં એક શ્લોક નીચે પ્રમાણે છે—

૧ બગસો. ૨ ઘોળા. ૩ દુધ. ૪ સુખ આપનાર.

પ્રમાણિકપણું.

૬૭

ભોજાર્ણિ હિ વિધાય પારભવિકં તૈલ્યાલયે ચ સ્થિતો,
 વૃત્તાંતં પ્રતિકર્ણ્ય સ હનદુહોર્દદ્વા પ્રભાતેઽસિલં;
 ગત્વા ભોજગૃહં સમર્પ્ય સકલં મંડારિકાનાં ધનં,
 તાન્પ્રોચે તદ્દર્શનં ક્ષમોઽન્ય ભવિકં દાતું ન ગેહે ગતઃ ॥૧૥॥

આ શ્લોકમાં ભાવાર્થ એવો છે કે—એકદા દ્રાઈ એક વાણીઆએ એવું વિચાર્યું કે ‘આ ભવમાં લીધેલું દીધેલું હોય તે પરભવમાં પાછું લેવાતું દેવાતું નથી માટે આપણે આવતા ભવને કરારે દ્રાઈ પાસેથી દ્રવ્ય લઈ આવવું.’ પછી તેણે ભોજરાજને ઉદાર જાણીને તેની પાસે જઈને કહ્યું કે ‘હું આવતે જન્મે તમને એક લક્ષ રૂપૈયા વ્યાજ સહિત આપીશ. કહોતો ખત કરી આપું.’ ભોજરાજએ ખત કરાવી લઈને આપવા હા કહી, એટલે તેણે તો ખત કરી આપ્યું અને લક્ષ દ્રવ્ય લઈ આવી રાત્રીએ કાંઈ ધાંચીને સાં રાત્રીયાસો રહ્યા. અર્ધ રાત્રી થઈ એટલે ધાંચીના બને બળદો પરસ્પર વાતો કરવા લાગ્યા. તેમાં પ્રથમ એક બળદ જે કે ઘાણીના અત્યંત પ્રયાસથી બહુજ કૃશ અને મૃત્યુ તૂલ્ય થયેસો હતો તે બોલ્યો કે ‘મારે તો પૂર્વ જન્મના દેવામાંથી ધાંચીનો માત્ર એક ત્રાંખીઓજ દેવો રહ્યા છે. એટલે કાલે સવારે હું ચાર ફેરા ઘાણીના ઘડને દેવું પુરું કરી મરણ પામીશ એટલે દેવાથી છુટીશ અને પરભવે સુખી થઈશ.’ સારે બીજે બળદ જે કે લટપુટ હતો તે બોલ્યો કે ‘મારે તો ધાંચીનું પૂર્વ જન્મનું હજી એક લક્ષ દ્રવ્ય દેવું રહ્યું છે, તે આવી રીતની મજૂરી તો જન્મ પર્યંત કરું તોપણ કાંઈ પૂરું થાય તેમ નથી. પરંતુ જો આ વાણીઓ સુતેસો છે તે સવારમાં ભોજરાજની પાસે જઈને કહે કે તમારા પદ્મહસ્તી સાથે આ ધાંચીના બળદને લગાવો અને જો બળદ જીતે તો ધાંચીને તમારે લક્ષ રૂપૈયા આપવા. આ પ્રમાણે કહેવાથી ભોજરાજ જો કમુલ કરે તો હું તેના પદ્મહસ્તી સાથે લડી તેને જીતીને ધાંચીના લક્ષ દ્રવ્યના ઋણમાંથી છુટું અને ભોજરાજની પાસે મારા પૂર્વ ભવના લક્ષ રૂપૈયા લેણા છે તે એ પ્રકારે આવી જાય એટલે લેણા દેવા બંનેમાંથી છુટીને મરણ પામી પરભવે સુખ પામું.’ આ વાત વાણીઆએ સાંભળી એટલે તેને તો ચટપટી થવા લાગી કે શું! વળી પરભવની સારતે કરેલું દેવું આમ બળદ થઈને પણ દેવું પડે? ના ના એમ હોય નહીં! માટે ચાલ આપણે તો આ વાતની જરૂર ખાતરી કરવી અને

૬૮

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

જો એમજ હોય તો લીધેલું દ્રવ્ય ભોજરાગ્નને પાછું દહનેજ ધરે જવું. સવાર થઈ એટલે પહેલા બળદને ધાંચીએ ઘાણીમાં જોડ્યો. બહુજ અશક્ત અને જીલ્લું થઈ ગયેલ હોવાથી ચાર ફેરા ફર્યો ત્યાં તો પડીને મરણ પામ્યો. વાણીઆને એક વાતની તો ખાત્રી થઈ એટલે ચટપટી વધી પડી અને એમ ખાત્રી થવા માંડી કે પરભવમાં પણ ઋણ હેવું પડે છે. વધારે ખાત્રી કરવા માટે તરતજ તે ભોજરાગ્ન પાસે ગયો અને રાત્રીની હકીકત યથાર્થ કહી બતાવી. રાગ્ન જાણતોજ હતો કે પરભવમાં હેવું પડે છે તો પણ પોતાની અને વાણીઆની વિશેષ ખાત્રી કરવા સાર તરતજ તેણે ધાંચીના બળદને અને પોતાના પટ્ટહસ્તને બોલાવી બંનેને લડાવ્યા. બળદ મહા ભોજરાગ્ન હોવાથી જીલ્લો એટલે રાગ્નએ ધાંચીને લક્ષ દ્રવ્ય આપ્યું અને બળદને ધાંચીના રણમાંથી છોડાવ્યો. વાણીઓ પણ ડાહ્યા એટલે તરતજ લીધેલું લક્ષ દ્રવ્ય રાગ્નને પાછું આપ્યું અને કરાર રદ કરાવી પોતાને ધરે ગયો કહ્યું છે કે—

ઘડિ ભવ દેહ્યું દોહિલું, પરભવ વળી વિશેષ;

દષ્ટાંત સાંભળી બળદનો, તજીએ રણો અશેષ. ૧

ઉપરના દષ્ટાંત ઉપરથી સાર એ લેવાનો છે કે આ ભવમાં કરેલું હેવું પ્રમાણિકપણે વર્તીને દર્શ હેવું. એ બાબતની ઉપેક્ષા કરવી નહીં. ઉપેક્ષા કરવાથી પરભવમાં વિશેષ દુઃખ સહન કરવું પડે છે. આ સંબંધમાં શ્રી હિત શિક્ષાના રાસ વિગેરેમાં પણ અધિકાર છે કે પૂત્રો કેટલાક લેણદાર થઈને આવે છે અને કેટલાક દેવાદાર થઈને આવે છે. લેણદાર પુત્ર ગર્ભમાં આવે ત્યારથી અનેક પ્રકારના સાંસારીક ખર્ચો કરાવે, જન્મ મહોત્સવમાં ખર્ચ કરાવે એમ કરતાં કરતાં જેટલું લેણું હોય તેટલું પુરું થાય કે અન્ય ભવમાં ગમન કરે અર્થાત્ મૃત્યુ પામે. દેવાદાર પુત્ર ગર્ભમાં આવે કે ઘરમાં લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ થાય, ચારે બાજુથી આવદાની થાય અને જનમ્યા પછી પણ વધે વૃદ્ધિ પામીને સારી પેઢે લક્ષ્મી ઉપાર્જન કરી માતા પિતાની ભક્તિ કરી હેવું પુરું કરે. તેથી સાર એ ગ્રહણ કરવાનો છે કે કોઈનું દ્રવ્ય છતી શક્તિએ બદલાવત કરીને પચાવી પડવું નહીં. કેમકે આ ભવમાં ન આપીએ તો પરભવમાં પણ હેવું પડે છે. અલંચિતરેણુ!

માયા.

૬૯

માયા.

શ્રી મલ્લીનાથ ચરિત્ર.

(સાંધણ પાને ૬૪ થી.)

આ જંબુદ્વિપના ભરતક્ષેત્રમાં મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે મેરૂ પર્વતની પશ્ચિમ દિશાએ નિપથ પર્વતની ઉત્તરે અને સીતોદ્ધના દક્ષિણ તટે, સુખાવહ નામના વપ્પારાગિરિની પશ્ચિમ દિશાએ તેમજ પશ્ચિમ દિશાના લવણ સમુદ્રની પૂર્વે સલિલાવતિ નામે વિજ્ય છે. તે વિજ્યમાં વીતશોકા નામે અતિ સુશોભિત બાર યોજન લાંબી અને નવયોજન પહોળી નગરી છે. તે નગરીમાં બળ નામે રાજ્ય કરતો હતો. તેને ધારણી પ્રમુખ એક હનર રાણીઓ હતી. એકલા ધારણી રાણીએ રાત્રીને વિષે સુખ સત્યામાં સુતાયકા સિદ્ધનું સ્વપ્ન દીઠું. દેખીને જાગી. પ્રાણપતિને વાત કરી. અનુક્રમે પુત્ર પ્રસવ થયો તેનું મહાબળ નામ રાખ્યું. યોગ્ય વયે વિદ્યાભ્યાસ કરવા મુક્યો. સમસ્ત વિદ્યા ભણી પ્રવીણ થયો. અનુક્રમે યૌવન પામવાથી કમળશ્રી વગેરે પાંચશે રાજ્યકન્યા સાથે પાણિગ્રહણ કરાવ્યું. તે મહાબળ કુમાર પાંચશે સ્ત્રીઓની સાથે અનેક પ્રકારના સાંસારીક ભોગ ભોગવે છે. એવા સમયમાં એકલા પાંચશે સુનીના પરીવારે પરવર્ષા, આમાનુષામે વિહાર કરતા, સુખ સમાધિએ આત્મ સાધન કરતા શ્રી ધર્મઘોષ નામે સ્થવીર મહારાજ તે વીતશોકા નગરીના ઈંદ્રકુલ નામના ઉદ્યાનમાં સમોસર્યા.

વનપાળકે વધામણી દીધી એટલે બળરાજ મોટા આડંબર સાથે વાંદવા આવ્યો. દેશના સાંભળી, પ્રતિષેધ પામી, મહાબળ કુમારને રાજ્યે સ્થાપન કરી, સ્વહસ્તે કેશ લુંચન કરીને તેમણે દિક્ષા અંગીકાર કરી. બળરાજર્ષિ અગ્યાર અંગના જાણુ થયા. ઘણા વર્ષ પર્યંત શ્રામણ્ય પધાય પાળીને પ્રાંતે એક માસની સંલેખણ કરી ઘાતી ધનઘાતી કર્મનો ક્ષય કરી કવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ સુખ પ્રાપ્ત પામ્યા.

હવે મહાબળ કુમાર રાજ્યનું પ્રતિપાળન કરે છે. એકલા તેમની પદારણી કમળશ્રીને સિદ્ધસ્વપ્ન સચિત પુત્ર થયો તેનું બલિભદ્ર નામ સ્થાપન કર્યું. તે મહાબળ રાજ્યને અગળ ૧ ધરણ ૨ પૂરણ ૩ વસુમિત્ર ૪ વૈશ્રવણ ૫ અને અગિયંદ્ર ૬ નામે ૭ મિત્રો છે. પરંતુ જન્મચીજ સાથે

૭૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

વૃદ્ધિ પામ્યા, સાથે ક્રિડાઓ કરી, સાથે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો અને સાથેજ સુખ દુખનો અનુભવ કરેલ હોવાથી પરસ્પર ગાઢ સ્નેહ વર્તે છે. દેશ પંદેશ ગમન પણ સાથેજ કરે છે તેમજ જે કરવું તે સાથેજ કરવું એમ પરસ્પર દૃઢ પ્રત્યંધ કરેલો છે.

એકદા વળી તેજ શ્રી ધર્મધોષ મુનિરાજ ઈંદ્રકુંભ નામના ઉદ્યાનમાં સમોસર્યા. શ્રાવક શ્રાવીકાઓ વંદન કરવા ગયા. મહાબળ રાજ્ય પણ પોતાના પરીવારે પરવર્યો સતો વંદન કરવા ગયો. તેમના સુધાતૃત્ય ઉપદેશને શ્રવણ કરીને તત્કાળ પ્રતિભોધ પામ્યો. પછી ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા લઈને પુત્રને રાજ્યે સ્થાપવા અને પદ્મ મિત્રની રજા લેવાને માટે પાછો નગરમાં ચારિત્ર ગ્રહણ કરવાના અભિલાષ સાથે આવ્યો. પ્રથમ પોતાના મિત્રાને બોલાવીને કહ્યું કે—હે પ્રિયમિત્રો મારો વિચાર દિક્ષા ગ્રહણ કરવાનો થયો છે. માટે તમારો વિચાર શું છે? મિત્રો બોલ્યા કે હે દેવાનું પ્રિય! હે મહારાજ ! જ્યારે તમે દિક્ષા લ્યો છો તો પછી અમારે જીવિને કેણુ આધાર ભૂત છે માટે અમે પણ તમારી સાથે દિક્ષા ગ્રહણ કરશું.

મહાબળ—હે બાળમિત્રો! જે તમે મારી સાથે દીક્ષા લેવા તત્પર છો તો તમે પોતપોતાને ઘરે જાઓ અને પોતાના જેઠ પુત્રને ગૃહભાર સોંપીને ચારિત્ર ગ્રહણની સામગ્રી સહીત સુખાસનમાં બેસીને અહીં આવો. મહાબળ રાજાની આ પ્રમાણે આજ્ઞા થવાથી તેઓ તરતજ પોતાને ઘરેજ નેજ પુત્રને ગૃહભાર સોંપી શિષીક્રમાં બેસીને ત્યાં આવ્યા એટલે **મહાબળ** રાજાએ પણ પોતાના **બળીભદ્ર** નામના કુમારને રાજ્યાભિષેક કરાવી તેની રજા લીધી અને મોટા મહોત્સવ પૂર્વક એક મોટી વિશાળ પાલખીમાં બેસી છ મિત્રો સહીત વિતશોકા નગરીના મધ્ય ભાગમાં યઇને જ્યાં ધર્મધોષ સ્થવીર ભગવંત બીરાજે છે તે ઈંદ્રકુંભ નામના ઉદ્યાનમાં આવ્યા. અને સ્વહતે પંચમુઠી લોચ કરીને તેમના સમીપે સાતે મિત્રાએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી. અગ્યાર અંગ ભણ્યા અને અનેક પ્રકારની તપસ્યા કરતા સત્તા પોતાના આત્મ સ્વરૂપને ભાવતા વિચરવા લાગ્યા.

એકદા સાતે મિત્ર મુનીઓએ એકદા યઇને માંહોમાંહે ગયો નિર્ણય કર્યો કે “આપણે સાતે જણાઓએ એક સરખા તપને કરતા સત્તા વિચરવું.” **મહાબળ** કુમાર સહીત સાતે મુનીઓ તે પ્રતિજ્ઞાનો નિર્વાહ કરતા ગયા, છટ્ટ અને અઠ્ઠમાદિક તપસ્યાને કરતા સત્તા વિચરે છે. એકદા મહા

માયા.

૭૧

જગરાજર્પિને સ્ત્રીપણાનું નિમિત્ત હોવાથી અને મિથ્યાઅભિમાનની પ્રજગતા હોવાથી એવો વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે આ છ મુનીઓ સંસારીપણામાં મારા સેવક હતા અને હું નાચક હતો તો ઈહાં મુનિપણામાં પણ કાંઈક અંતર જોઈએ. તેના સરખોજ તપ કરવો મને યોગ્ય નહીં, મારે કાંઈક વિશેષ તપ કરવો જોઈએ. જો કે અમે પરસ્પર પ્રતિબંધ કરેલો છે પરંતુ તેમને જણાવ્યા શિવાય મારે વિશેષ તપ કરવો.

આ પ્રમાણેનો તીવ્રપણે વિચાર કરવા થકી તેજ સમયે મહાત્મજ મુનીઓ મિથ્યાત્વ ગુણહાણું અનુભવીને **સ્ત્રી નામ કર્મનો પ્રતિબંધ કર્યો.**

હવે જ્યારે મહાત્મજ વિના બીજા છ મુનિઓ એક ઉપવાસ અંગીકાર કરીને વિચરે છે ત્યારે મહાત્મજ મુનિ એ ઉપવાસ કરે છે; જ્યારે છ મુનિ એ ઉપવાસ કરે છે ત્યારે તે ત્રણ ઉપવાસ કરે છે, જ્યારે છ મુનિઓ ત્રણ ઉપવાસ કરે છે ત્યારે તે ચાર કરે છે આ પ્રમાણે તેઓને વળાવ્યા શિવાય વૃદ્ધિ પામતી તપસ્યા કપડે કરીને કરતા થકા વિચરે છે. અનુક્રમે તે મહાત્મજ મુનિએ શ્રી વીશસ્થાનકતું બહુ વખત અનેક પ્રકારના તપવડે સેવન કર્યું અને તેથી **તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાજ્ઞન કચ્યું.** તે વીશસ્થાનક તપનો વિસ્તાર શ્રી જ્ઞાતા સૂત્ર, પ્રવચન સારોદ્ધાર તથા આચાર દિનકરાદિક ગ્રંથ થકી જાણવો.

સાર પછી તે મહાત્મજ વિગેરે સાત મુનીઓએ મુનિરાજની બાર પ્રતિમાનું વહન કર્યું અને પછી લઘુસિંહનિઃક્રીડિત અને મહા સિંહનિઃક્રીડિત તપ કર્યો. આ તપ બહુજ કઠીન છે એનો વિસ્તાર પણ પૂર્વોક્ત શાસ્ત્રોમાંથી જોવો. આ પ્રમાણે તે સાત મુનિઓ શરિરની મમતાનો પરિપૂર્ણપણે ત્યાગ કરીને અનેક પ્રકારના તપ આચરતા સત્તા માંસ રૂધીર રહીત હાડ માત્ર શરીરવાળા થયા. પછી આયુષ્યના પ્રાંત ભાગે સ્થવીર ભગવંતની આજ્ઞા લઈને વક્ષસ્કાર પર્વત ઉપર ચડી એ માસની સંલેખણ કરતા હવા. ચોરાશી લાખ વર્ષ ચારિત્ર પચાસને પાળી ચોરાશી લાખ પૂર્વના સર્વ આયુષ્યને સંપૂર્ણ કરી શુભ ભાવે કાળ કરીને જ્યંત નામના અનુત્તર વિગાનને વિષે દેવપણે ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં છ ગિત્રોની આયુસ્થિતિ દેશે હણી બીજી સાગરોપમની અને મહાત્મજ રાજર્પિની સંપૂર્ણ બીજી સાગરોપમની હોતી હતી.

ત્યાંથી પ્રથમ છ મિત્રોના અને પછી મહાત્મજ કુમારના જીવ ચવીને ક્યાં ક્યાં ઉત્પન્ન થયા અને મહાત્મજ કુમારને પૂર્વે બાંધેલા કર્મ કેવી રીતે ઉદયમાં આવ્યા તે આગળ કહીશું.

અપૂર્ણ.

૭૨

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

સંબોધસત્તરી.

(સાંધણ પાને ૬૩ થી.)

(જયણા)

૬૭ મી ગાથાના અર્થમાં જિનપૂજમાં જયણા રાખવા સંબંધી પા. છલા અંકમાં કેટલુંક લખાયું છે. હવે બાકીના ધર્મ કૃત્યોમાં પણ જયણાની ખાસ જરૂર હોવાથી તે સંબંધમાં કેટલુંક લખવાની જરૂર છે.

સામાયક—સામાયકને માટે એક મુદ્દત (એ વર્ષ) નો કાળ કહેલો છે એટલા વખતમાં શ્રાવકને સાધુપણું પ્રાપ્ત થતું હોવાથી મુની મહારાજની પેઠે ઉડતાં, બેસતાં, વાતચીત કરતાં, શરીર ફેરવતાં અથવા ખીજું દરેક કાર્ય કરતાં ચરવળા અને મુદ્દપત્તીનો યથાર્થ ઉપયોગ કરવો જોઈએ. શ્રાવકના ઉપગરણમાં ચરવળાની ખાસ જરૂર હોવા છતાં કેટલાએક તો ખીલકુલ રાખતાજ નથી અને કેટલાએક રાખે છે તો તેઓ તેનો ઉપયોગ બરાબર કરતા નથી. નહીં રાખનારા ઉભા થઈને પ્રતિક્રમણની ક્રિયા કરી શકતા નથી, પંચાંગ પૂર્વક ખમાસમણ દઢ શકતા નથી, વાંદણના રપ આવશ્યક સાચવી શકતા નથી તેમજ ગુરૂ માહારાજને ખમાવવાને પ્રસંગે સમિપે જઈને પાદતળને સ્પર્શ પણ કરી શકતા નથી. માત્ર ફેકટજ ‘ભેસણે સંદીસાઉ’ અને ‘ભેસણે ઠાઉ’ ના આદેશ માગે છે? વાંદણમાં અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરવાની આજ્ઞા નીરર્થક માગે છે તેમજ બહાર નીકળવું ન છતાં આવસ્તીઆઉ ફેકટ કહે છે. ખમાસમણમાં મથ્યણવંદામી કહીને મસ્તક ભૂમિએ લગાડવાને બદલે માત્ર અર્ધ અવનત (ચરણ નમાવવું) જ કરે છે. આ પ્રમાણે ઘણી અપૂર્ણ વિધિ કરે છે. અને ચરવળાના રાખનારાઓમાંથી પણ કેટલાએક તો પરવાનો મળવાથી જોમ લઈ આર રાખી શકાય તેમ ચરવળો પાસે હોવાથી ઉડી બેસી શકાય, ફરીફરી શકાય અને જમ્યાવી પણ શકાય એમ સમજી તે પ્રમાણે વર્તે છે. પરંતુ

૧ ઉભા રહીને સામાયક લેનાર શ્રાવક બેસીને સત્રાયધ્યાન કરવા માટે એ આદેશ માગે છે પણ જો બેસીનેજ સામાયક લે છે તેને એ આદેશ માત્ર પ્રવર્તન હોવાથીજ માગવાનો છે.

સંબોધસત્તરી.

૭૩

તે સઘળા કાર્યમાં ફરતાં હરતાં, ઉડતાં બેસતાં જમીન વિગેરે પ્રમાર્જવાનો ઉપયોગ રાખતા નથી, વાંદણાં દેતાં સંડાસા પરિવેહવાનો ઉપયોગ હોતો નથી તો વાંદણાની પડિવેહણા તો પૂરી શેનીજ કરે! આ બાબતમાં એમ સમજવાની જરૂર છે કે ચરવળા વિના શરીર, વસ્ત્ર, ઉપગરણ, ભૂમિ વિગેરે પ્રમાર્જવાનું બની શકતું નથી અને મુનિવત્ જ્યણા પળી શક્તી નથી તે ચરવળા હોવાથી બની શકે છે માટે તેમાં સાવધાન થવું. મુદપતીની જરૂરીઆતના કારણ પણ સમજવા અને બોલવાને વખતે મુખ પાસે મુદપતી રાખીનેજ શબ્દોચ્ચાર કરવો. આ સઘળી બાબતોનો સમાવેશ જ્યણના પેટામાં થઈ જાયછે.

પોસહ—સામાયકનો માટે જેમ બે ઘડીનું કાળ પ્રમાણ છે તેમ પોસહનું ૧૨ કલાક (૧૫ મુહુર્ત અથવા ત્રીશ ઘડી) નું તેમજ તેથી જમણું પ્રમાણ છે તે પોસહ અહોરાત્ર (રાત્ર અને દિવસ) નો કહેવાય છે. સામાયકનો કાળ માત્ર બે ઘડીનોજ હોવાથી તેમાં તો માત્ર સંજાયધ્યાન કે પ્રતિક્રમણની ક્રિયાજ કરવાની હોય છે પરંતુ પોસહમાં તો આખો દિવસ રહેવાનું હોવાથી શરીર સંબંધી ખાવાની, પીવાની, બેસવાની, ઉઠવાની, શયન કરવાની, લઘુનિતિ વડીનિતિ કરવાની વિગેરે અનેક ક્રિયાઓ કરવી પડે છે તેથી તે સઘળી ક્રિયાઓમાં જ્યણ પાળવાની જરૂર છે. પોસહ લેવો તે મુનિપણનો નમુનો છે તેથી જેમ માલના જથ્થામાં નમુનો વધારે સુંદર હોય છે તેમ એક દિવસના ચારિત્રરૂપ પોસહમાં મુનિમહારાજ જેઓ ચાવજણવિત ચારિત્રના પાળનારા છે તેના કરતાં વિશેષ પ્રકારે પ્રતિક્રમણ, દેવવંદન, પરિવેહણ વિગેરે ક્રિયાઓમાં સાવધાન રહેવું જોઈએ અને જ્યણ રહીત કોઈ પણ કાર્ય કરવું ન જોઈએ.

પ્રતિક્રમણમાં જ્યણ પાળવા સંબંધી બીનાનો સમાવેશ સામાયકના પેટામાં થયેલો છે.

તીર્થયાત્રા—બ્રાહ્મકે ધરે રહ્યા થકા પણ દરેક કાર્યમાં જ્યણ પાળવાની છે તો તીર્થયાત્રામાં તો વિશેષ પ્રકારે પાળવીજ જોઈએ. જોકે કેટલાક યાત્રાળુઓને માટે એથી વિપરિતપણું જોવામાં આવે છે પરંતુ એ તેઓની મોટી ભૂલ છે. ધરે રહીને તપસ્યા કરનારે તીર્થ સ્થાનકે વિશેષ તપસ્યા કરવી જોઈએ. ધરે રહીને બાર નિયિ લીક્ષોતરી ન ખાતાં તીર્થ યાત્રામાં

૭૪

શ્રી જૈનધર્મપ્રકાશ.

વિશેષ પ્રકારે ત્યાગ કરવો જોઈએ, ઘરે રહીને પર્વ દિવસે તથા તિથિએ બ્રહ્મચર્ય પાળનારે તીર્થયાત્રામાં સર્વથા શિયળ પાળવું જોઈએ. ઘરે રહીને રાંધવા રંધાવવામાં તથા ચાલવા હાલવામાં યતના રાખનારે તીર્થ યાત્રામાં વિશેષ પ્રકારે યતના પાળવી જોઈએ. મૂળતો પગે ચાલીનેજ તીર્થયાત્રા કરી જોઈએ. પરંતુ તથા પ્રકારની શક્તિનો અભાવ હોવાથી કદી વાહન વડે તીર્થયાત્રા કરવાની હોય તો તેમાં પણ બહુ વિવેક પૂર્વક જયણ પાળવી જોઈએ. કદી રેલવેની મુસાફરી તો પરસ્વાધિનપણાની હોવાથી તેમાં કાંઈ ઈલાજ નથી પરંતુ એલગાડીમાં કે ઘોડાગાડીમાં બેસનારે બીલકુલ જયણનો વિચાર કર્યા શિવાય રાતોરાત ચાલવું અરધી રાતે ચાલવું કે પાછલી રાતે ચાલવું તે દેખીતું દેવું વિપરીત છે! વળી એમાસાની ઋતુમાં જ્યારે ચારે બાજુ લીસોતરી ઉગી ગઇ હોય, અનેક પ્રકારના છવજંતુઓની ઉત્પત્તિ સ્થાને સ્થાને થઇ ગઇ હોય અને ગાડીથી તેમજ પગે ચાલવાથી પણ બેસુમાર છવહિંસા થતી હોય તેવે પ્રસંગે તીર્થયાત્રા કરવા જવું આવવું તે ધટીત નથી કારણકે તેમાં જયણ બીલકુલ પળી શકતી નથી. શેષ કાળમાં યાત્રા કરવા જનારમાંથી કેટલાએક યાત્રાગુઓ યાત્રા કરવા નીકળ્યા છે તેવો ઉપયોગ પણ રાખતા નથી અને શ્રાવકના આચારથી વિપરિત પણે આહાર વિહાર કરે છે. આ સંબંધમાં વિશેષ લખવા કરતાં યાત્રાર્થી જૈનબંધુઓ સ્વયમેવજ પોતાના કર્તવ્યનો વિચાર કરશે તો યાત્રાની સાર્યકતા થશે.

સ્વામીવચ્છળ—પૂર્વ કૃત પુણ્યોદય વડે પાંચ રમીઆની સારી રીતે પ્રાપ્તિ થાય ત્યારે તે દ્રવ્યને પોતાના ઉપભોગમાં લેવા કરતાં બીજા સ્વધર્મી બંધુઓને તેનો લાભ આપવો તે વિશેષ પ્રકારે શ્રેષ્ઠ છે. એવાજ શુભ હેતુ વડે પોતાના કર્તવ્યને સમજનારા શ્રાવક ભાઈઓ સાંસારિક પ્રસંગોમાં વિશેષ દ્રવ્યનો વ્યય ન કરતાં નાના મોટા સ્વામીવચ્છળો કરીને તેમાં દ્રવ્ય વાપરી પુણ્યાનુબંધી પુન્ય ઉપાર્જન કરે છે. કોઈ સામાયક કરનારને જમાડે છે, કોઈ પ્રતિકમણ કરનારને જમાડે છે, કોઈ પોસહ કરનારને, કોઈ ચતુર્થવ્રત ધારીને અને કોઈ આર વ્રતધારીને જમાડે છે તેમજ કોઈ મોટું સ્વામીવચ્છળ કરી સર્વે શ્રાવક ભાઈઓને જમાડે છે. હવે એ સવળા નાના મોટા સ્વામીવચ્છળોમાં છવની જયણ પાળવાની ખાસ જરૂર છતાં તેનો બહુજ

સંબંધસત્તરી.

૭૫

ઐહો વિચાર રાખવામાં આવે છે. જીવ જંતુઓની તપાસ કર્યાવિના રાત્રી છતાં સૂઈયો સળભાવવામાં આવે છે. ધાન્યને માટે પૂરો તપાસ કર્યાવિના જે-મનું તેમ ઐરી દેવામાં આવે છે. રાત્રી છતાં કંઠોળ પગાળવામાં આવે છે જે કે વધારે વખત પાણીમાં રહેવાથી ઉગી જાય છે અને અનંતકાય યુક્ત થાય છે, અનાજના ધોણુ વિગેરેનું નીકળેલું કિણુ જળ દોળી નાંખતી વખત જમીન ઉપરના જીવોના નાશનો વિચાર પણ રાખવામાં આવતો નથી. અનેક જીવોની ઉત્પત્તિવાળી વિલાયતી કહેવાતી સંચાની પડસુદીનો શેરો વિગેરે પકવાન કરાવવામાં આવે છે. વાસી ગણાય તેવું શેરો વિગેરે પકવાન માત્ર પોતાને ઘરે વાસી ન રાખતાં વાસી રાખનારાને વેચી નાખવામાં આવે છે, હવેરો રૂપિયાનો ખર્ચ કરીને પાછળ પાંચ રૂપિયાના એવા વેચાણુ તરફ પણ ઉદારતા બતાવવામાં આવતી નથી. વાસી ગણાતી જલેખીને આ-અક પૂર્વક જમાડવાના વિચાર કરવામાં આવે છે. રાંધેલું અનાજ પાછળ વધું હોય તે કેટલીક વખત રાતવાસી રહેવા દેવામાં આવે છે, કદી તેનો નિકાલ કરે છે તો એકાં હામ વાસણો જેમના તેમ રહેવા દેવામાં આવે છે. પીવા માટે તેમજ વાપરવા માટે આવતું પાણી બરાબર ગળાતું નથી. ગળાય છે તો માત્ર લોકોને દેખાડવા ખાતર વાસણુ ઉપર ગળાણું બંધાય છે પરંતુ તેનો સંખારો ટુંપાય કરે છે અને છેવટે પણ તે સંખારો પાણી લાવેલા કુવા વિગેરે જળાશયમાં મોકલવામાં આવતો નથી. આવા અનેક કારણો છે કે જેને માટે જમણાની ખાસ જરૂર છતાં પાળવામાં આવતી નથી. પ્રસંગોપાત લખવાની જરૂર છે કે કેટલાએકતો સ્વામીવચ્છળની અંદર પોતાના સંબંધવાળાઓનેજ બહોળે ભાગે જમાડે છે એટલુંજ નહીં પરંતુ ધર્મીજ નતોને ભુલી જવામાં આવે છે. સ્વામીવચ્છળનો હેતુ બહુ કરીને નિરંતર ધર્મ ક્રીયામાં તત્પર રહેનારાઓને જમાડવાનો છે તો તેમને બાજુ ઉપર રાખી પોતાના લાગતા વળગતા, સગા સંબંધી અને નોકર ચાકરો જેઓ સ્વધર્મી તેમજ પરધર્મી હોય છે અથવા તો ધર્મથી પરાક્રમ્ય અને કેટલાએક દુરાચારી પણ હોય છે તેમનેજ બહોળે ભાગે જમાડવા અને તેને સ્વામીવચ્છળ લેખવીને તેનો ખર્ચ શુભ ખાતે ગણવો એ ન્યાય યુક્ત નથી.

ગુરુમક્તિ—અનેક પ્રકારે થાય છે. વંદન નમસ્કારાદિવડે ગુરુમક્તિવડે

૭૬

શ્રીજૈનધર્મ પ્રકાશ.

થાય છે. આહાર પાણી, વસ્ત્રપાત્ર, આસન શયન, વસ્તી વિગેરે આપવાથી ભક્તિ થાય છે. ગુરૂ આપ્યે સામા જરૂં, સામ્યું કરવું કરાવવું, તેમના વચન અનુસારે વર્તવું, આપણ ઉપચારની સંભાળ રાખવી, જ્ઞાતાબ્યાસના સાધનો મેળવી આપવા અને બીજા અનેક પ્રકારના ધર્મકાર્યો જે તેઓ બતાવે તે કરવા તેથી પણ ગુરૂ ભક્તિ થાય છે પરંતુ એ સઘળામાં વિવેક યુક્ત જયણાની જરૂર છે. એમાંનું કોઈ પણ કાર્ય ઉપયોગ રાખ્યાવિના નિશંકપણે જીવ વિરાધના તરફ દૃષ્ટી રાખ્યા શિવાય કરવાનું નથી. આ સંબંધમાં વિશેષ લખવા કરતાં દરેક કાર્યની સમજણ ગુરૂ મુખેજ સારી રીતે મેળવવાની જરૂર છે.

આ પ્રમાણે દરેક ધર્મકાર્યમાં જયણાની જરૂર સમજવી અને જયણા યુક્ત દરેક કાર્ય કરવું જેથી તેના પરિપૂર્ણ ફળની પ્રાપ્તિ થઈ શકે.

તથાસ્તુ.

મનુષ્ય જન્મ.

અનેક પ્રકારના પુણ્ય સંચયવરે આ મનુષ્ય જન્મની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે. પ્રથમ જીવ ગર્ભમાં આવે છે ત્યારે એક સમગ્ર મનુષ્યને સાદા ત્રણ કોડ રોમરાયમાં દરેક રોમરાયે લોહાની તપાવીને રક્ત કરેલી સોય ધોંચવાથી જેટલી પીડા થાય છે. તેટલી પીડા થાય છે ત્યાર પછી ગર્ભની અંદર નવ માસ પર્યંત અનેક પ્રકારની અશુચિમાં ઊંધે મસ્તકે રહેવું, રૂધિરાદિક મદા દુર્ગંધનીક પદાર્થોનો આહાર કરવો અને તદનમુચ્છિત અવસ્થામાં રહેવું; પ્રાંતે પ્રસવ સમયે ગર્ભમાં ઉપજવાના સમયની પૂર્વોક્ત વેદના કરતાં આઠ ગુણી વેદના ભોગવવી, અને આટલું બધું છતાં પણ બાળે તે દુઃખ કાંઈ ભોગવ્યુંજ નથી એમ લક્ષમાં રાખીને જન્મ પર્યંત અનેક પ્રકારના પાપ કર્મો કરવાં એ કેટલી બધી અજ્ઞાનતા છે !

ગર્ભાવસ્થાના અતિક્રમણ પછી બાલ્યાવસ્થાની અંદર પણ અવ્યક્ત અવસ્થા ભોગવવી, પરતંત્રપણે આહાર નિહારાદિક કરવું, ગમે તે વ્યાધિ ક્રોધન થયો હોય તો પણ બાલ્ય ચેષ્ઠાથી જે વ્યાધિ સમજી શકાય તેને અનુસરીને અણગમતાં કટુ ઔષધો પીવાં, ધુળમાં રગદોળાવું, પશુવત્ર ગમ-

મનુષ્ય જન્મ.

૭૭

નાગમન કરતું, આવી અનેક દુઃખની શ્રેણીઓ છે તેને ભુલી જઈને આ-
ગલી અવસ્થામાં પ્રાણીઓ અનેક પ્રકારના છળ કપટ કરે છે એ તેમની
મોટી ભુલ છે.

આલ્તાવસ્થા પૂરી થયા પછી ચૈવનાવસ્થામાં પ્રવેશ કરે છે અને એ
અવસ્થાનો સવળો કાળ પ્રથમ તો સ્ત્રી વિલાસમાં અને પછી દ્રવ્યોપાર્જન-
માં શુભાવી દે છે તેમાં પણ કામી મનુષ્યો વિપયાંધપણથી પોતાના જીવત્તિ
સ્થાનને વિશેષ પ્રકારે અનુરક્ત થઈને જાણે ફરીને ગર્ભાવાસમાં આવવુંજ
પડ્યાનું ન હોય તેમ વર્તે છે. સ્ત્રીના અનુરક્તપણમાં પર્વ તિથિઓએ શિ-
શિયળ પાળતું તો આજુ ઉપર રહું પરંતુ બીજા અનેક પ્રકારના કર્મ બં-
ધન કરે છે, ભક્ષા ભક્ષનો પણ વિવેક રાખતા નથી. દ્રવ્યના ઉપાર્જનમાં પ-
ણ અનેક પ્રકારનાં છળ, કપટ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત, અસત્ય ભાષણ, ધર્ષા,
સ્પર્ધા, અદત્ત ગ્રહણ અને તૃણાની વૃદ્ધિવડે બહુ પ્રકારના પાપ આરંભ
કરે છે. જેના પાપનું પ્રમાણ પણ બાંધી શકાય નહીં તેવા વ્યાપારો કરે છે
વાણુ ખેડાવે છે, રના આઢ કરે છે, મીસો બંધાવે છે, ન કરવા યોગ્ય સ્ત્રી-
જેના વ્યાપારો કરે છે, બે સુમાર જીવો પડી ગયેલું અને એકમાણું ભરતા
અનેક જીવોનો નાશ થાય તેવું અનાજ નિઃશંકપણે વેચે છે, પ્રવાહી ધૂત
તૈલાદિ વ્યાપારમાં તેમજ અનેક ત્રસ જીવોના નાશના હેતુભુત ગોળ, ખાં-
ડ અને સાકર વિગેરેના વ્યાપારમાં બીલકુલ કંચણની નજરે જેતા નથી;
માત્ર પૈસો, પૈસો ને પૈસોજ રાત્ર દિવસ ઝંખ્યા કરે છે. પૈસાને માટે પર-
દેશ જાય, વહાણે ચડે, અટવીનું ઉલ્લંઘન કરે અને જીવતવ્યના સંશય થઇ
પડે તેવે સ્થાનકે જાય; ખોટી સાક્ષીઓ પૂરે, ખોટા નામાઓ લખે, ખોટા
દસ્તાવેજ કરે, થાપણુ ઝાળવે, તોલ માપ ખોટા રાખે તેમજ જે પ્રકારે
દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થાય તેમ કરે. પરંતુ તે વખત એટલો પણ વિચાર ન કરે કે
આવા પાપાયરણુવડે મેળવેલું દ્રવ્ય કાંઈ મારી સાથે આવશે નહીં અને
તેના પાપના ફળતો મારે એકલાંએજ ભોગવવા પડશે. દ્રવ્યનો તો સ્વજન
કુટુંબી, ભાઈઓ કે પુત્રો ભાગ પડાવી જશે પરંતુ તેના મહા માકાં ફળ
ભોગવતી વખત તેઓ ભાગ પડાવશે નહીં. આવા ઉત્તમ વિચાર વડેજ કા-
ળકસૂરીઆ કસાઈનો દીકરો કુળ ક્રમાગત પાપાયરણુને લાગી શુભ ગતિનું
માનન થયો હતો.

“ રાજગ્રહી નગરીમાં દરરોજ પાંચશે પાડાઓને મારનાર કાળકસૂરી-

૭૮

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

એ કસાઈ રહેતો હતો અને તે એવા કનીષ્ઠ આચરણવડે પોતાના બહેનના કુટુંબનું પ્રતિપાળન કરતો હતો. તેને મહાબળ નામે પુત્ર હતો. પૂર્વભવના પુન્ય યોગથી તેને અભય કુમાર મંત્રીશ્વર સાથે મિત્રાઈ થઈ હતી. સમકિતી જીવ વિના અભય કુમારની મિત્રાઈ ખીમને હોય એવો સિદ્ધાંત હતો. મરણ પર્વત પાપાચરણ કરીને કાળકસ્ટરીઓ મૃત્યુ પામી સાતમી નરકે ગયો. પાછળ તેના કુટુંબ વર્ગે મળીને મહાબળને કુટુંબનો અધિકારી સ્થાપન કર્યો અને તેના પિતાની પ્રમાણે પાંચશે પાડાઓ દિનપ્રત્યે હણીને કુટુંબનો નિર્વાહ ચલાવવાનું કહ્યું. મહાબળનો સત્સંગતીના યોગ વડે દયાયુક્ત પ્રણામવાળો હતો તેથી તે બોલ્યો કે ‘હે કુટુંબીઓ! મારા પિતાની પ્રમાણે હું પાપ કર્મ આચરીશ નહીં કેમકે એ પ્રમાણે આચરેલા પાપથી મળેલા દ્રવ્યને તો તમે સર્વે ભોગવો અને તેથી ઊત્પન્ન થયેલા પાપને મારે એકલાએજ ભોગવવાં પડે.’ કુટુંબીઓ બોલ્યા કે ‘હે મહાબળ! અમે કાંઈ એવા કૃતદ્વી નથી માટે જેમ તારા ઉપાર્જન કરેલા દ્રવ્યમાં ભાગ લેશું તેમ તારાં પાપ પણ અમે વેંચી લેશું. જેથી તારે એકલાને ભોગવવાં નહીં પડે.’ કુટુંબના આવાં છળ ભરેલાં વચનને અસહ્ય ઠરાવવા માટે અને પાપ વેંચી લેવાતું નથી તેમ દુઃખમાં ભાગ પડાવી શકતો નથી એમ બતાવી આપવા માટે તરતજ મહાબળે એક કુહાડીને પોતાના પગ ઉપર પ્રહાર કરીને મોટો ઘા પાડી દીધો અને ઊત્પન્ન થયેલી પીડાને માટે અસહ્ય પોકાર કરવા માંડ્યો. કુટુંબીઓ પ્રત્યે કહ્યું કે “મને બેસુમાર પીડા થાય છે માટે પરભવમાં જ્યારે પરમાધામીઓ પૂર્વ ભવમાં કરેલા પાપકર્મોને યાદ આપી આપીને દુઃખ દેશે ત્યારે ભાગ પડાવવાની વાતતો બાજુ ઉપર રહી કારણ કે વ્યંતરોને આપવાનું બળીદાન બિજાળતાં જેમ જુદે જુદે સ્થાનકે દરેક દાણો બીડી મળે છે તેમ આ ભવના તથા પાછલા ભવના કરેલા પાપ કર્મોવડે તમે સર્વે જુદી જુદી ગતિમાં ચાલ્યા જશો ત્યાંથી તમે મારી પીડામાં ભાગ પડાવવા શું આવવાના હતા! પણ આ ભવમાં મારી સમિષે બેઠા છો ત્યારે તો મારી આ વેદનાને થોડો થોડો ભાગ પડાવી ઓછી કરો.” કુટુંબીઓ સર્વે વિચારમાં પડ્યા અને બોલ્યા કે ‘એ પીડા તો અમારાથી વેંચી શકાય તેમ નથી.’ મહાબળે ઊત્તર આપ્યો કે ‘ત્યારે મારા કર્મો હું ભોગવીશ પરંતુ હવે તમારા પાપ વેંચી લેવાના પ્રપંચમાં ભોળપાઈ જઈને બીજા પાપનું બંધન નહીં કરું.’ મહાબળે દ્યાનું અંત સ્વરૂપ

મનુષ્ય જન્મ.

૭૯

જાણેલું હોવાથી પોતાના અતિ કનિષ્ઠ ધર્માને તજી દઈને અભયકુમારના કહેવા પ્રમાણે ધર્મારાધન કરી સદ્ગતિને પ્રાપ્ત થયો.”

ઉપરના દૃષ્ટાંતથી દરેક પ્રાણીઓએ જહુ પ્રદારનો ધડો લેવા જેવું છે. પાપાચરણ કરીને પૈસો મેળવવો તેના ભાગીદારનો કુટુંબીઓ, ભાઈઓ કે પુત્રો થઈ જાય અને તેના કૃત્ર પોતાનેજ ભોગવવા પડે એ કેવું દુઃખદાયક છે! એવો સુખ કોણ હોય કે વધારો તો ભાગીઆઓને વેંચી લેવા દેય અને દેવું સઘળું પોતે એકલોજ આપે! એટલા ઉપરથી સુમ જનોએ દ્રવ્યોપાર્જનમાં પાપકર્મથી અલગ રહેવું અને સદ્જ પાપકર્મવડે મળેલી લક્ષ્મીનો ધર્મ કાર્યમાં સદુપયોગ કરી આત્માનું કાર્ય કરવું. પરંતુ જન્મ પર્યંત લક્ષ્મી તો ઉપાર્જન કયાં કરવી, પાપો યાંધ્યા કરવાં અને તે લક્ષ્મીનો ખીલકલ સદુપયોગ ન કરવો ત્યારે તો પછી એક મનુરની પેઠે તેણે પુત્રાદિકાને માટે પૂર્વ ભવનું દેવું હોવાથી માત્ર મનુરીજ કરી એમ ઠરે છે. કેટલાએક અજ્ઞાનીઓ પોતાની યુવાવસ્થા આ પ્રમાણે ચાલી જવા દેય છે.

હવે યુવાવસ્થા વીલા પછી જ્યારે વૃદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે શરીરમાંથી શક્તિ ઉડી જાય છે, આંખે ઓછું દેખાય છે, સુંઘવાની શક્તિ ઘટી જાય છે. દંતની શ્રેણી તુટી જાય છે, મોઢામાંથી લાળ ઝરે છે, અંગોપાંગ સંકુચીત થઈ જાય છે, ચામડીમાં કરચલી પડે છે અને અણુ છુટકચે લાકડી લેવી પડે છે; આવે સમયે પણ પામર મનુષ્યોની દ્રવ્ય તૃષ્ણા કે વિવેક તૃષ્ણા મટતી નથી એટલુંજ નહીં પણ ઉલટી વૃદ્ધિ પામે છે કદી ઘટતી દેખાય છે તો તે માત્ર શરીરની અશક્તિથી, પરંતુ તેનું મન હજી પણ સંસારથી વિરક્ત થઈને ધર્મકાર્યમાં નોંડાતું નથી. મોક્ષમાળા નામની ચુકમાં કહ્યું છે કે—

કરોચલી પડી દાઢી ડાચાં તણો દાટ વળ્યો,
કાળી કેશપટ્ટી વિષે, શ્વેતતા છવાઈ ગઈ;
સુંઘવું સાંભળવું ને દેખવું તે માંડી વળ્યું,
તેમ દાંત આવળી તે, ખરી કે ખવાઈ ગઈ;
વળી કેડ વાંકી હાડ ગયાં અંગરંગ ગયો,
ઉઠવાની આય જતાં, લાકડી લેવાઈ ગઈ;
અરે! રાજ્યચંદ્ર એમ યુવાની દરાઈ પણ,
મનથી ન તોય રાંડ, મમતા મરાઈ ગઈ.

આવી દુઃખદાયક વૃદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ હોય છે તે છતાં પ્રાણી તે વખતે પણ ધર્મકાર્યમાં ઉદ્યમ કરતો નથી. પુત્ર પરિવારાદિકને તપસ્યા વિગેરે શુભ કાર્યોમાં તેમજ શુભ માર્ગે દ્રવ્ય વ્યય કરવામાં બિચમ કરતા દેખે છે તે સતોષ માનવાને બદલે ઉલટો મનમાં દુઃખવાય છે. પુત્રાદિક કરતાં પોતાને વિશેષ જીંદગાની ગાળની સુઝતી હોયતી તેવું જણાવે છે. આખી જીંદગાનીમાં કરેલાં આરંભાદિકના નિવારણ માટે આ અવસ્થામાં પ્રયાસ કરવો તો આજી ઉપર રહ્યો પરંતુ ઉલટાં નવીન આરંભાદિક કારણો જોડીને પાપકર્મ આંધે છે તેમજ એવા પાપકારી કાર્યોની પાછળ શ્રેણી ચાલ્યા કરે એવું કરે છે. લાખો રૂપીઆની મીઠકત હોય છે તો તેમાંથી પાંચ સાત પુત્રોના ભાગ પાડવાની ગોઠવણ કરે છે પરંતુ એક ભાગ પોતાનો કાઢીને તેનો ધર્મકાર્યમાં ઉપયોગ કરવાની ગોઠવણ કરતા નથી. પોતાના મૃત્યુની પાછળ જો કે ‘આપ મુએ સારી દુખ ગઇ દુનીઆ’ એ પ્રમાણે છે તોપણ પાછળ સ્ત્રી પુત્રાદિક લડે નહીં, તકરાર થાય નહીં, વાધો પડે નહીં, એવી તજવીજ કરવાને માટે અંત સમય પર્યંત પ્રયત્ન કરે છે પરંતુ પોતાના પર ભવમાં અનેક પ્રકારના દુઃખો સહન કરવા ન પડે તેને માટે ખીલકુલ પ્રયત્ન કરતા નથી. પોતે તેમજ સ્વજન વર્ગ સર્વે જણે છે કે હવે આ છેલ્લી પથારીમાંથી ‘ડોસાણ’ ઉઠવાના નથી તોપણ અભક્ષ ભક્ષણ તથા રાત્રી ભોજનાદિક અનેક કારણો સેવીને પણ શરીરનો ઉપચાર કરવામાં તત્પર રહે છે. મધમાં ઔષધ વાપરે છે, આદુના રસમાં ઔષધ લે છે, રાત્રી છતાં શક્તિ માટે કાંજ વિગેરે પદાર્થોનું ભોજન કરે છે અને દામ રીતે સામ થવાય તેવું ચાહે છે પરંતુ પરભવમાં આવી પડનારા વ્યાધીના નિવારણ માટે ખીલકુલ ઉપચાર કરતા નથી. પાછળ રહેનારા પુત્ર કળત્રાદિકને માટે (મૃત્યુ પત્ર) કરે છે પરંતુ પરભવ સંબંધી વીલ (પોતાના પુત્ર પાપનો હિસાબ) કરતા નથી કે જેથી પોતાના પાપનો પસ્તાવો કરવાનો વખત મળે અને તેના નિવારણને માટે બનતા ઉપાયો લઇ શકાય. દુકામાં એટલુંજ કે આખી જીંદગાનીની વાત તો આજી ઉપર રહી પરંતુ છેલ્લી ઘડીએ પણ પોતાના કર્તવ્ય કર્મોનો વિચાર કરતા નથી તો પછી તેની ગતિ આશ્રી શુ વિચાર કરવો? એટલેજ વિચાર કે ક્યાંતો તેને સહગતિની અપેક્ષા નથી અથવા તો એ વાતનો તેણે વિચારજ કરેલો નથી કે પરભવમાં ક્યાં જવું પડશે અને શું થશે ?

હવે મનુષ્યજન્મ પામીને વાંચ્છીત સુખની ઇચ્છાવાળાએ કેવી રીતે તેને મેળવવું તે આખતમાં શ્રી સિંદુર પ્રકરણમાં કહ્યું છે કે— અપૂર્ણ.

ગ્રાહકોને નવા વર્ષની ભેટ.

જૈન પંચાંગ.

તિથિઓની વધઘટ વાર્ષિક જૈનપર્વ, તિથિ, વાર, ઇંચેજી તારીખ,
દિવસ અને રાત્રીના ચોઘડીઆના યંત્ર તથા સૂર્યોદય
સૂર્યસ્તનો વખત વિગેરે બતાવનાર તપાગચ્છની સ-
માચારી પ્રમાણેનું જૈન બધુઓને ઉપયોગી
વાર્ષિક પંચાંગ

(સંવત ૧૯૪૮ ના ચૈતરથી સંવત ૧૯૪૯ ના ફાગણ સુધીનું)
કિંમત એક આનો.

ગ્રાહકોને ભેટ તરીકે મોકલાવેલ છે. પચ્ચીસથી વધારે ન-
ફલ મંગાવનારને માટે અરધા આના પ્રમાણે આપવામાં આવશે.

ગ્રાહકોને અગત્યનો સૂચના.

દરેક ગ્રાહકોએ લવાજમ મોકલવા સાથે ભેટની બુકના
પોસ્ટેજ માટે અરધા આનો પ્રથમથીજ વધારે મોકલવો જરૂરી
ભેટ મોકલતાં વિલંબ ન થાય અને ગ્રાહકોને અરધા આનો મો-
કલતાં બીજા અરધા આનો ખર્ચવો ન પડે.

ગ્રાહકોને વિશેષ લાભ.

ચરિતાવલી અથવા જૈનકથા સંગ્રહ.

કિંમત દોઢ રૂપીઆ પોસ્ટેજ બે આના.

પ્રથમથી થયેલા અને નવા થયેલા ગ્રાહકોને બુકો મોકલા-
વતાં ચારે બાજુ એની રસીકતાને માટે પ્રશંસા થઈ રહી છે.
જનવર્ગને માટે આવી વાંચવાની બુકોની ખામી કેટલેક અંશે
આ બુકે પુરી પાડી છે. એના સંબંધમાં અહીં વિશેષ લખીને
ખાત્રી કરાવવા કરતાં ગ્રાહક થવા ઇચ્છનાર પોતા વાંચશે ત્યારે
અથવા તો વાંચનારને પુછશે ત્યારે ખરા ખાત્રી થઈ જશે.

બુક બહાર પડ્યા પછી જો કે કિંમત વધારેલી છે તોપણ
આ ચોપાનીઆના ગ્રાહકો પોતા મંગાવશે અથવા તેની મારફત
બીજા કોઈ મંગાવશે તો તેને માટે હજી પણ પ્રથમ પ્રમાણેજ
(રૂ ૧-૪-૦) કિંમત લેવામાં આવશે. સાનેરી નામવાળીના બે
આના વધારે લાગશે પરંદેશવાળાને પોસ્ટેજ બુક બેસશે.

જૈનશાળા વિગેરે સાર્વજનિક ઉપયોગને માટે તો કિંમત
પ્રથમ પ્રમાણે સવા રૂપીઆજ રાખેલો છે.

છપાઈને બહાર પડી છે.

હુંદક હિતશિક્ષા અપરનામ્ ગપ્પદીપિકા સમીર.

કીમત અરઘો રૂપીઓ. પોસ્ટેજ એક આના.

હુંદક મતના ખંડનમાં અઘાપિ પર્યંત ઘણા ગ્રંથો લખાયા છે. ઘણી બુકો છપાયેલ છે તેમાં આ ગ્રંથે યોગ્ય વધારો કર્યો છે. આ બુકમાં મુખ્ય તો હુંદકમતિ આર્યા પાર્વતીની છપાવેલી જ્ઞાન (ગરૂપ) દીપીકાનું ખંડન છે પરંતુ પાછળ એકસો પ્રશ્નોત્તર વિગેરેમાં હુંદકમતિની ઘણી કુચુક્તિઓને અપાસ્ત કરેલી છે. ભાષા હિંદુસ્તાની પણ ખુદ્દી રીતે સમજી શકાય તેવી છે. અક્ષર શાસ્ત્રી છે. પુઠા પાકા બંધાવેલ છે. બુકના અંતે પયાસના પ્રમાણમાં કિમત વધારે નથી. નવા ગ્રાહકોને માટે પણ પ્રથમ પ્રમાણેજ કિમત રાખેલી છે. જોધવ્યે તેણે મંગાવવી. કિમત પોસ્ટેજ સાથે નવ આના મોકલવા. મંત્રી.

લવાજમની પહોંચ.

૭—૨ શા. જમનાદાસ ગણુકયંદ	૨—૬ વકીલ. નંદલાલ લલુભાઈ.
૬—૮ શા. અભેયંદ રાયયંદ	૧—૩ શા. મગનલાલ કુમેરદાસ.
૧—૩ શા. જીવરાજ નેશંગ	૦—૮ શા. મગનલાલ રવચંદ
૨—૬ શા. તેજકણુ વેણીયંદ	૧—૩ શા. જીવરાજ ગુલામચંદ
૪—૮ શા. હરીયંદ રાયજી	૧—૩ શા. ગોકળજી હંસરાજ
૧—૪ વેરા. દોલતરામ ઉમેદમલ	૧—૩ શા. વીરચંદ પ્રાગજી
૨—૬ શા. દેવરાજ મુલચંદ	૧—૩ શા. મગનભાઈ રાયચંદ
૧—૦ શા. દુલભ લખમીચંદ	૧—૩ શા. સુરચંદ નાનાભાઈ
૨—૬ શા. વેણીચંદ સુરચંદ	૨—૬ શા. મગનભાઈ કર્તુરચંદ
૧—૦ શા. મોતીચંદ ડોસા	૧—૩ શા. મણુકચંદ તારાચંદ
૧—૬ શા. લલુભાઈ ધનજી	૧—૩ શા. કાળીદાસ જગન.
૨—૬ શા. જગનલાલ જીવરાજ	૨—૬ મેતા. ગુલામચંદ નીઆલચંદ
૧—૩ દોશી. ખુશાલચંદ માણુકચંદ	૩—૦ શા. નેગચંદ પીતામર
૨—૬ શા. રવજી ખેચરદાસ.	૫—૦ શેઠ. હેમચંદ પ્રાગજી
૧—૩ શા. વસ્તારામ સાંકલચંદ	૦—૧૪ વેરા. ભીમા કીકા
૧—૩ શા. દેવીશંગ રાયજી	૨—૧૨ શા. મેરાજ શાગજી
૧—૪ સારંગીયાભેરવદાસનાનુમલ	૧—૮ શા. મુળચંદ કાળા
૨—૦ શા. ચુતીલાલ મોતીચંદ	૪—૮ શા. જગજીવન વરધમાન
૧—૩ શા. રાયચંદ પ્રેમચંદ	૨—૦ વકીલ. દીપચંદ ત્રીભુવન
૧—૩ શા. બાલાભાઈ મગનલાલ	૨—૬ શા. તારાચંદ મણુકચંદ
૧—૩ વેરા. હીરાચંદ લખમીચંદ	૨—૬ શા. વનમાળી દેવચંદ

રૂપાલમાં દીકરી તથા બુકો ગેરવલે જાય છે તેથી ગ્રાહકોએ મનીઓડરથી લવાજમ મોકલવું અને બુકો વેલ્યુએબલથી મંગાવવી.